

mimochodník Rudolfa Křesťana

Jak to (ne)chodí

Se začátkem září souvisí i začátek školní docházky, ale ptám se, zda je to ještě docházka. Nebo spíš dojíždka?

Spousta dětí se do školy dostává městskou dopravou. Případně regionální. Některé z nich – zvláště ty menší – vozí rodiče autem. Ovšemže pořád ještě existují školáci, kteří do školy chodí pěšourem od domova až po vchod do vzdělávací budovy. Jejich procento je však podstatně nižší, než bývalo dříve. Rakousko-uherský výraz „školní docházka“ tak ztrácí na své absolutnosti.

Tento trend je už dlouhodobější, neboť i k nám do Staré Role dojížděly do školy spolužákyně z Nové Role. Já pak posléze na jedenáctiletku

do Karlových Varů autobusem č. 3. Když jsem se později dostal do bytěstlo do slovníku českých publicistů, bylo tam kromě univerzitního vzdělání uvedeno, že předtím jsem „vychodil jedenáctiletku“. Jenže ve skutečnosti jsem ji vyjezdil (výše zmíněným autobusem).

Z otcových vzpomínek na jeho dětství vím, že od nich z vysočinské vesnice Hluboká do vzdálené obecné školy v Krucemburku žádné spoje nejezdily. I v zimě a ve sněhu se tam vydával pěšky. Taky mi říkal, že jedním z neoficiálních kritérií, kdy děti z jeho

vesnice začínaly chodit do první třídy, byla jejich schopnost vůbec dokráčet do té školy.

KŘESŤAN, JIŘÍ SLIVA

Autor je spisovatel,
editor a fejetonista.

Stanovený věk nástupních šesti let byl svého času určen kromě jiného fyzicky. Tedy taky s náležitým přihlédnutím ke schopnosti dítěte dostat se do školy po svých. Pomáhal k tomu i takzvaný Kapalínův index, který vznikl jako předpoklad, že „školsky zralé dítě má měřit 120cm a vážit 20 kg“. Jako ideální věk pro věkové zahájení povinné školní docházky proto byl z tělesného hlediska shledán výsledek dělení $120\text{cm} : 20\text{kg} = 6$ let.

Za zmínku stojí i skutečnost, že i za časů, kdy se do školy chodilo všude jen a jen po vlastních, jak to pamatoval můj zmíněný táta, žákův pozdní příchod mohla způsobit stejně jako dnes zácpa. Leč tehdy zcela jiná než dopravní.

Ještě za mého dětství měla formulace, že někdo „chodí za školu“, svůj věcný obsah. Záškoláci volili přílehlá místa za školou. Tam kouřili, prohlíželi si sprosté obrázky a vůbec si užívali, což jsme jim my zbabělejší záviděli. Pokud vím, tak v současnosti se za školu už nechodí, nýbrž jezdí. Aspoň v místech s veřejnou dopravou. Vyplatí se jet o pár stanic dál, aby to bylo víc za větrem a méně v dohledu.

Rodiče takových provinilců jsou pak pedagogicky plísnění na třídních schůzkách. Ty ovšem už mnohdy taky nejsou schůzkami v pravém slova smyslu. Tedy místem ke scházení se chůzí. Nejednou jde spíš o sjezdy. Rodiče se tam sjíždějí rozličnou dopravou. Zvláště jde-li o rodiny z příměstských satelitních částí.

Uvedené skutečnosti mě vedou k poznatku, že leckteré vžitě školní termíny přestávají v nových souvislostech platit. Plíživě se proměňují v archaismy a postupně ztrácejí původní obsah.

Podobně je tomu ostatně nejen ve školství, ale i v mnoha jiných oborech. Dokonce i v pohřebnictví. Táhle jsem slyšel, že někdo se prý bude kvůli něčemu „obracet v hrobě“, ačkoliv dotyčný byl ve skutečnosti zpopelněn a pochován v urně.

Štefan Švec (*1978): Kreativní urážení spotřebitele
(2015; Salon – literární příloha deníku Právo)

KREATIVNÍ URÁŽENÍ SPOTŘEBITELE

Znáte takové ty univerzální dárky. Když nevíte, co vrnout tetě k svátku, vyberete jí šampón. Nebo krém. Nebo rovnou kosmetický balíček, pokud po ní budete dědit. Bohužel, era takových dáreků je pryč.

Šel jsem nedávno koupit tetě šampón. Nebylo to možné. Tedy přesněji, koupit šampón možné bylo, ale nešlo ho tetě dát, pokud jsem ji zároveň nechtěl nadosmrtní urazit.

Namátkou vybírám z lákadel, na která jsem na etiketách šampónů narazil: „pro suché, drsné vlasy bez lesku“, „pro velmi namáhané a lámající se vlasy“, „pro poškozené a suché vlasy“, „pro vlasy bez hustoty“, „vlasy bez objemu“, „pro velmi poškozené vlasy“, „rychle se mastící vlasy“, „proti lupům“, „pro jemné, oslabené vlasy“, „vlasy se sklonem k vysušování“ a konečně „pro velmi suché vlasy, hrubé na dotek“. To nejpozitivnější, na co jsem narazil, byly „normální vlasy bez lesku“. Ani to není lichotka, kterou

by tetička ocenila. Zdá se, že lidé s pěknými vlasy si nepotřebují mýt hlavu.

U krémů je situace podobná. Většinou jsou pro suchou, podrážděnou pleť, na celulitidu, případně na jiný kožní průvšvih. Čím se mají mazat lidé, kteří mají pokožku růžovou, jemnou a hladkou, jsem neodhalil.

Chápu, že kosmetický průmysl vydělává na ženách, kterým vnoučí, že mají problém. Velmi bych se ale přimlouval za to, aby výrobci přidali do každé řady jeden produkt pro ty, kdo kupují dárek: „pro krásnou, bezproblémovou pleť“ nebo „pro vlasy, které září zdravím“.

Bohužel se bojím, že to neudělají. Vyostřující se konkurenční boj naopak způsobí, že ponižování zákazníků půjde ještě dál. Zanedlouho se dočkáme šampónů „pro hnusné, nečistivé vlasy se svědivými záchvaty“, „pro smradlavé vlasy protivného typu“ a „pro vlasy, které vypadávají hrůzou z toho, jaké jsou“. Stejnou taktiku navíc začnou používat i výrobci ostatních běžných produktů. Začne se prodávat čokoláda „pro nevyčísitelné tlustoprůky“, knížky „pro podiviny, které nemá nikdo rád“ a plyšáčky „pro fracky, ze kterých stejně nic nevyroste a je škoda, že se vůbec narodili“.

Možná, že trh dává lidem přesně to, co chtějí. Ale stejně. Takhle jsem si ten boj o zákazníka v kapitalismu nepředstavoval.

ŠTEFAN ŠVEC

Josef Klíma (*1951): Slzení

Slzení

Bude vás to trošku škábat, řekla lékařka a vsíkla mi pod víčka dva přeložené papírky. „Ale jestli chcete ty oči opravdu vylaserovat, musíme vědět, jak se budou hojit.“

Zůstal jsem trpělivě sedět, přemýšlel a zároveň poslouchal rádio. Koneckonců – ta dá rozum, že na očnín vám nepustí televizi. Zrovna začínal nějaký odpolední pořad, kde zpovídají zajímavé lidi.

Zajímavým člověkem byl tentokrát podle hlasu muž, podle jména žena. Jak se ukázalo, pravda byla obojí. Šlo o muže, který prostě jednoho dne zjistil, že ve skutečnosti je ženou, a začal na sobě pracovat. Nejdřív poradil se sexuology, pak hormonální léčba, nakonec operace. Několik operací.

I já jsem na sobě pracoval. Nostim dioptrie odmalíčka, jen postupem věku síli. V první třídě jsem bez nich ještě mohl dělat všechno, dnes už skoro nic. Ještě že lékařská věda mezitím pokročila. Stačí malý zákrok očním laserem – a život se před vámi zase otevírá jak dříve pouze tušená kniha.

Lékařská věda pokročila i v rádiu. Dozvěděl jsem se, jak jednoduché je dnes přeoperovat muže na ženu i ženu na muže, i když to je pochopitelně o něco složitější.

Přišla lékařka, zkontrolovala papírky a pokárala mě: „Vy vůbec nestěžíte. To je špatně, protože jinak jste ideální pacient.“ A zase odešla.

S tím ideálním pacientem mě potěšila. Jak stárnu, zvyšuje se počet

oddělení, kde by mi řekli totéž. Jen za zuby co jsem vyházel peněz, když mě takhle chválili před léty. A to mě čekají kolenní klouby, možná i nějaký ten bypass – prostě už dávno jsem pochopil, že ideální pacient je ten, který má co nejvíc věcí v nepořádku. Medicína je tu přece hlavně od toho, aby vracela do normálu to, co se od normálu odchýlilo. Jen v kolotání práce není čas, aby se člověk zabýval sám sebou, dokud ho nemoc nedonutí.

Chlap (nebo ženská) v rádiu čas měl(a). Zrovna popisoval(a), jaké deprese prodělal(a), dokud byl(a) tím, čím ho (jí) pánbůh stvořil, a ne tím, čím se chtěl(a) stvořit sám (sama).

„To musí být hrozně nákladné,“ vyzvídal redaktor.

„Taky je,“ odpovídal(a). „Přes sto tisíc to všechno stálo. Naštěstí to platí pojišťovna. Aby ne. Vždyť jsem byla na pokraji sebevraždy!“

Přišla lékařka, chvíli lůkala na počítači a vysvětlovala mi, že rozhodnu-li se pro operaci, udělají mi nejdřív jedno oko a pak druhé.

„To taky platí pojišťovna?“ zeptal jsem se. „Ale kdepak,“ zakroutila hlavou. „Tohle je nadstandard.“ Pak mi vydala papírky z očí a usmála se. „No vidíte. Už je to s tou vaší slzivostí lepší...“

JOSEF KLÍMA

Rudolf Křesťan (*1943): Kam s ní
(1986; knížka Slepíci krok)

KAM S NÍ?

Žvýkačí gumu mám rád, ale ne na kalhotách. Tam je nepříjemná a táhne se. Jen na ni usednu, proklínám nesvědomitého žvýkače, který ji odložil na židli. Každá žvýkačka musí někde skončit, přesto se vzpouzím, aby končila právě na mé nohavici.

Za jediný kladný vliv žvýkačky na sedadle pokládám fakt, že jsem se naučil chodit do kina včas, abych usedal ještě v rozsvíceném sále.

Židle, spodní části talířů, hrany stolů a další exponovaná místa jsou pro nás žvýkače sice lákavými odkládišti, přesto bychom raději měli ojetou žvýkačku polknout, i když netvrdím, že je pokrmem nějak zvlášť chutným a sytým, ale co byste za korunu chtěli.

Problém žvýkačkové trosky se někdy vyřeší samovolně. Podobně jako známe radioaktivní rozpad, existuje i rozpad žvýkačkový. Skon. Někdy může žvýkačka skončit i zcela netušeně jako praktický prostředek. Jednou jsem s její pomocí řešil otázku nakřáplých brýlí. Jindy jsem její hmotou utěsnil v autě šroubek bez maticky. Při cestách po tropických zemích, kde se prodávají známky vědomě bez lepu, jsem uhnětenou žvýkačkou frankoval veškerou korespondenci.

K odkládání zbytků cigaret slouží kuřákům popelníky. Dosud jsem nikde neviděl, že by pro početné množství žvýkačů byly za stejným účelem k dispozici žvýkačnický. Prostě se předpokládá, že člověk žvýkačku spolkne, odloží do žaludečního špajzu. Pokládám to za jistou nespravedlnost. Po kuřácích nikdo nic podobného nevyžaduje.

Podle historických zpráv žvýkali už staří Mayové. Sběrači pryskyřice si čistili tehdy své čelisti žvýkáním „gumového mléka“. Žádný dobový doklad neuvádí, kam z ústní dutiny odkládali žmolek, když je přestal bavit. Asi na tom tak nezáleželo, Mayové nechodili do kina.

Za zvlášť nepříjemnou pokládám chvíli, kdy se přilepím na vlastní žvýkačku. Stalo se mi to už několikrát a od té doby ji raději detašuji do žaludku. Ke stejnému rozhodnutí dospěl i můj známý — kavárenský pianista — poté, co jednou mezi hraním odložil žmolek neprozřetelně na klávesu.

Karel Čapek (1890 – 1938): Obálka, která nelepí (1925; Lidové noviny)

Nu ano, je to maličkost; napíšeš dopis, olížeš naklíženou ořízku, a je to. Za půl minuty se začne cípek ořízky odchlípnout a zvedat; koukejme, nechce to držet. Zabručíš něco, navlhčíš ořízku znova a zatížíš dopis biblí nebo Herzerovým slovníkem; tak teď to musí držet.

Za hodinu ten slovník zvedneš; a ta obálka se zřejmou úlevou slabounce vzdychne a rozlepí se po celé ořízce. Teď hledej arabskou gumu nebo lžící mouky nebo sakra něco, čím bys ten zlořečený dopis zalepil; co přitom pronášíš, to se nedá napsat, ale je to strašné. Proč, u všech všudy, z desíti obálek jich devět nelepí?

Jak povídám, je to maličkost; ale opravdu, proč u nás obálky nelepí? Nic jiného nemají na práci; nic na nich nežádáš, než aby, u čerta, lepily. Když jsi je kupoval, řekl jsi: "Dejte mně obálky, ale takové, které lepí." "Prosím," řekli ti, "to je zaručeně výtečná [kvalita](#), vašnosti, to je prima zboží." Ale ani tato zaručeně výtečná kvalita, vašnosti, z jakýchsi tajemných příčin nelepí; snad lpí na našich obálkách nějaká [stará](#) kletba; jen to mne dožírá, že jsem ještě nenašel papírníka, který by mi řekl: "Vašnosti, kdepak, u nás přece obálky vůbec nelepí; ale kupte si tadyhle lahvičku lepidla, zaručeně výtečná kvalita, vašnosti; uděláte líp, když nebudete spoléhat na naše obálky a naklížíte si je sám." Ale z nějakých orientálních důvodů mi dosud žádný papírník neřekl pravdu; a přece, vidíte, mohl by přitom vydělat na lepidle.

Jsou země, kde kvetou oranže, a země, kde je věčné jaro; jsou dokonce země, kde obálky lepí; sám jsem tam byl a sám jsem to zkusil. Snad je to neuvěřitelné, ale je to tak: jsou končiny, kde fabrikant má za to, že obálka, která nelepí, je jako hodinky, které nejdou, nebo jako kráva, která nedojí; kde se domnívá, že pro pár mizerných šilinků výdělků nemusí denně dopalovat sto tisíc lidí, kteří olizují obálky. Nejspíš má ten fabrikant jakousi něžnost k lidstvu a hledí mu láskyplně pomazat obálky nejlepším lepidlem; nebo věří v Boha a bojí se věčných trestů; nebo věří v lidi a přeje si, aby lidé věřili v něho; nebo je optimista a svým způsobem hledí dokázat, že není všechno na světě šmíra a svízel a nepohodlí. Snad je to pro něho věc ctižádosti, aby jeho obálky lepily; nebo to považuje za zvláštní mravní příkaz; nebo to je v jeho zemi prostě obchodní uzance. Obchodní uzance nebo životní názor: je to potřeba kvality. Můžete posuzovat země podle jejich básníků a filozofů; ale můžete je posuzovat také podle jejich sirek, obálek a motouzů. Země, kde obálky nelepí a motouzy se trhají, má něco nedobrého; život je tam jaksi svízelný, plný malých nezdarů, zlosti a lapálií; lidé jsou nakvašení a nespokojení, proto že denně se potýkají se životní smůlou a nesolidností; nemohou důvěřovat ničemu, neboť svět je většinou šmízo, náhražka a zatracený šmejdl.

Být denně připravován o důvěru a trpělivost, to je životní šmíra; člověk může s nadšením slepovat rozbitou popelnici, ale nemůže s nadšením slepovat obálku, která nelepí; dokonce ani nemůže s nadšením psát dopisy nebo posílat do [tisku](#) básně. Ano, je to maličkost; ale svět by byl lepší, kdyby všechny obálky lepily; nebyl by lepší jen o ty obálky, ale o pocit důvěry a solidnosti. Solidnost má jakýsi společný kořen se solidaritou; je to vzájemnost výrobce a konzumenta; je to index společenské úrovně. Člověče, povídá dobré zboží, koukej, můj výrobce jedná s tebou jako s džentlmenem; bere na tebe ohled, váží si tě a nedělá si z tebe šoufky; vždyť vidíš na mně, jak si tě cení.

Zdá se, že střední Evropa, která mívala svůj trh skoro výhradně v zemích civilizačně zaostalejších, nemusila si ve svých výrobcích klást přísný požadavek kvality; víme, čemu se říká "exportní zboží". Je otázka, není-li tenhle export trochu vinen tím, že se u nás v mnohém ohledu plně nevyvinula pravá morálka [výroby](#), to jest kvalita. A je další otázka, jak daleko a jak hluboko zasahuje problém kvality náš [národní](#) život.

Ale to už je věc obsahu, a ne obálky.

